
Streszczenie rozpraw doktorskich

Biuletyn Polonistyczny 10/30, 57-59

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

III. STRESZCZENIA ROZPRAW DOKTORSKICH

Marta F i k - A u g u s t y n i a k: Tzw. dramaty mistyczne Słowackiego na scenach Polski Ludowej na tle tradycji teatralnej. Promotor: prof. S. Żółkiewski (IBL). Recenzenci: doc. Z. Raszewski (IS), doc. S. Treugutt (IBL) Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, 1967.

Praca składa się z dwu części: teoretycznego wstępu i "dokumentacji", która stanowi 3/4 rozprawy. Określenie "dokumentacja" traktowane jest tu nieco umownie i obejmuje opis przedstawień oraz ocenę poszczególnych premier przez krytykę.

Zrekonstruowano ponad 70 inscenizacji - uwzględniając także ciekawsze pomysły nie zrealizowane - następujących dramatów: "Książę Marek", "Sen srebrny Salomei", "Książę Niezłomny", "Agezylausz", "Zawisza Czarny", "Samuel Zborowski". W opisie zastosowano schemat: 1. czas, miejsce premiery, teatr, dyrekcja; 2. twórcy widowiska; 3. obsada; 4. opracowanie tekstu; 5. scenografia; 6. kształt przedstawienia (podstawowe sytuacje sceniczne); 7. analiza gry aktorskiej; 8. przyjęcie premiery przez krytyków.

Każdemu z wymienionych dramatów poświęcono oddzielny rozdział. Kładąc główny nacisk na okres powojenny, uwzględniono jednak także wszystkie ważniejsze inscenizacje od daty prapremiery, obejmując w sumie blisko sto lat (1874-1966) dziejów scenicznych tej dramaturgii.

Część teoretyczna pracy służyć miała podsumowaniu wniosków płynących z analiz przedstawień. Wykazano w niej, że niesłusznie lekceważona twórczość "mistyczna" Słowackiego doskonale zdała egzamin w teatrze, mimo że poza inscenizacjami Schillerowskimi nie znaleziono dla niej odpowiedniego kształtu. Wywołała ona również szereg inspirujących dyskusji, zarów-

no ideologicznych, jak i teatrologicznych. Co więcej, w latach sześćdziesiątych naszego wieku objawiła swe niezwykle nowatorstwo treściowe i formalne.

W pracy - w założeniu dotyczącej spraw teatru - ograniczono do minimum analizy historycznoliterackie, wskazując jedynie na konieczność i pożytek ich podjęcia.

Całość rozprawy, liczącej blisko 700 stron, zilustrowano ponad 100 zdjęciami, z których wiele dotąd nie było publikowanych.

Barbara O t w i n o w s k a: W.Fabricsiusa "Disquisitio de formis styli variis" (1619) wobec XVI i XVII-wiecznych sporów o style prozy. Promotor: doc. Cz.Hernas (UWr.). Recenzenci: prof. Wł.Tatarkiewicz (UW) i prof. Br.Nadolski (UMK). Instytut Badań Literackich PAN, 1967.

Praca dotyczy określonych problemów wchodzących w zakres historii doktryn literackich.

Podstawą i momentem inicjującym temat stała się - odnaleziona przez autorkę w Bibliotece Gdańskiej PAN - rozprawa, składająca się z 12 mów łacińskich, skomponowanych w r.1619 przez kończącego szkołę toruńską stypendystę siedmiogrodzkiego, Fabricsiusa - a zatytułowana "Disquisitio de formis styli variis".

Główną tezą tej rozprawy jest konieczność dokonania wyboru pomiędzy dwoma konkurencyjnymi stylami, które autor określa jako styl cyceroński i styl lipsjański. Omówienie aktualności oraz historii tego dylematu rozrosło się do rozmiarów przekraczających normalne granice komentarza, stało się właściwie samoistnym tematem, historią renesansowego cyceronianizmu i lipsjanizmu oraz ich wzajemnego konfliktu. Konflikt ten z kolei, zestawiony z dzisiejszą dyskusją dotyczącą periodyzacji literackiej XVI i XVII wieku, wydał się autorce argumentem na rzecz przyjęcia tezy o "przełomie" manierycznym w czwartym ćwierćwieczu XVI stulecia lub (dla niektórych krajów) - na przełomie XVI i XVII wieku.

Tego rodzaju geneza pracy wpłynęła na jej układ. Część pierwsza dotyczy europejskich dziejów cyceronianizmu i nowego kierunku, którego Lipsjusz, filolog i filozof belgijski, był

szermierzem, a który ówczasnie chrzcilo się najczęściej nazwą "attycyzmu". Część druga dotyczy recepcji tych zjawisk na gruncie polskim, przede wszystkim w streszczonej dość szeroko rozprawie Fabriciusa, a następnie w innych, szkolnych i literackich tekstach XVII wieku.

Rozdział ostatni jest próbą systematyki problemów zawartych w przytaczanych wypowiedziach i częściowo wyjaśnianych w tekście oraz w przypisach rozdziałów poprzednich. Zostały w nim poruszone następujące problemy:

1) Imitacja dzieł autorów antycznych, jej teoria i dydaktyka, nadto kwestia charakterystycznych dla nowego prądu wzorców, czerpanych ze "srebrnego" i z "żelaznego" wieku literatury łacińskiej. Tu również znalazły się omówienia precedensów walki z autorytetem antyku, która w drugiej połowie wieku XVII przyjmuje nazwę "Querelle des Anciens et des Modernes".

2) Koncepcja stylu i jego typologii w w. XVI-XVII. Rewizja pojęć attycyzmu i azjanizmu w duchu ich XVII-wiecznej semantyki krytycznej.

3) Terminologia krytyki literackiej - jej retoryczna rzymska geneza, jej metaforyczność i topika.

4) Określone pojęcia estetyczne, występujące w przedstawionych polemikach, i ich ówczesna semantyka: natura, idee artystyczne, talent i geniusz, intuicja i gust "ingenium", piękno.

5) Teoretycznoliteracka funkcja retoryki, jej związki z szeroko rozumianą literaturą współczesną. Ewolucja retoryki w kierunku stylistyki - od hasła "persuadere" do hasła "placere", ale także i "exprimere". Rozwój retoryki formularzowej jako efekt jej kierunku eklektycznego.

6) Związki kierunków literackich, renesansowego klasycyzmu (zwanego często "cyceronianizmem") i manierycznego konceptyzmu (zw. "attycyzmem") z postawami filozoficznymi, w wypadku "attycyzmu" - z "neostoicyzmem".

Praca stanowi uzupełnienie materiału dokumentacyjnego, zwłaszcza do dyskusji na temat manieryzmu i ówczesnej świadomości estetyczno-stylistycznej.